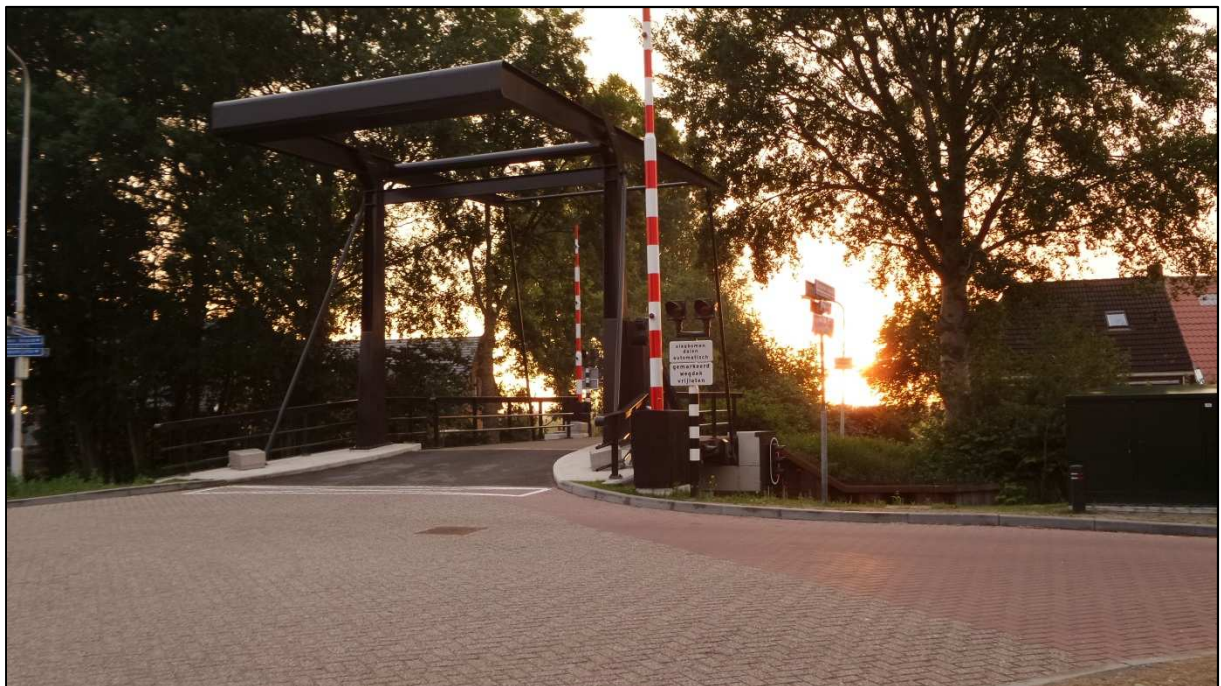

Brêge nei de takomst

Voor een duurzaam, leefbaar en sociaal Opsterland.

Coalitieakkoord Opsterland 2018-2022

Mei 2018

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Modern besturen	6
3. Ontwikkelagenda's	9
3.1 Duurzaamheid	9
3.2 Leefbaarheid.....	12
3.3 De inclusieve samenleving	14
4. Andere thema's	19
4.1 Programma Bestuur en ondersteuning.....	19
4.2 Programma Veiligheid	19
4.3 Programma Verkeer en vervoer	19
4.4 Programma Economie	20
4.5 Programma Onderwijs.....	20
4.6 Sport, cultuur en recreatie	21
4.8 Bouwen, wonen en gronden	22
5. Financiën	23
6. Portefeuilleverdeling	25
Bijlage	26
Speerpunten, aangedragen door politieke partijen.....	26

1. Inleiding

Opsterland is een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Friesland en wil die zelfstandigheid behouden. De demografische ontwikkelingen (ontgroening en vergrijzing) lijken voor veel plattelandsgemeenten een bedreiging, maar waarom zou het voor Opsterland geen kans kunnen zijn. We zetten in op groei van de gemeente naar een 30.000 plus gemeente. Door meer ruimte te bieden voor nieuwe woningen, te investeren in aantrekkelijke dorpen met een sterke sociale samenhang en door als gemeente faciliterend te zijn aan de mienskip. Maar het is ook lef tonen! Lef tonen is keuzes maken, focus aanbrengen in zowel uitdagingen als in ambities. We kunnen niet alles tegelijk aanpakken. Dat betekent dat we op een aantal beleidsterreinen/programma's het huidige beleid voortzetten en op een aantal gebieden een "sprong willen maken".

In dit hoofdlijnenakkoord hebben we vier belangrijke keuzes gemaakt. Al die keuzes worden begrensd door onze financiële mogelijkheden. Wij gaan ons uiterste best doen om in samenspraak met de hele gemeenteraad onze ambities te realiseren.

Wij beginnen het coalitieakkoord met een overkoepelend hoofdstuk over **modern besturen** en een daarop afgestemde organisatie. Het herstel van vertrouwen van de burger in de lokale politiek is essentieel. Juist in de gemeente staat de overheid dichtbij mensen en moet duidelijk zijn wat je wel of niet van die overheid kan verwachten. Ook moet duidelijk zijn hoe besluiten tot stand komen en hoe en wanneer je daar invloed op kan hebben. Openheid is de kern van onze democratie.

We willen de komende vier jaar in een goed samenspel met de hele gemeenteraad dilemma's delen. Ook willen we het thema "voor wat hoort wat" de komende periode handen en voeten geven. Dat geldt over de hele linie (omgevings- en sociaal domein) en is gebaseerd op wederkerigheid. Als je als burger iets van de overheid vraagt, dan maken we afspraken over wat de samenleving terug kan verwachten. Maar als de burger zijn best doet om iets voor de gemeenschap te betekenen (vrijwilligerswerk, mantelzorg e.d.) dan mag die ook iets van de gemeente verwachten.

Onze drie grote ambities, die we in dit hoofdlijnenakkoord verder uitwerken in een ontwikkelagenda zijn **duurzaamheid, leefbaarheid en een inclusieve samenleving**

1. Duurzaamheid

Op het gebied van duurzaamheid staan we door het klimaatakkoord van het Kabinet als gemeente voor een grote uitdaging. Dat zal moeten gebeuren door te besparen op energie en door ruimte te bieden aan (grote) investeringen op het gebied van zonne-energie.

We willen in 2035 als gemeente energieneutraal zijn. Dat doen we door te besparen op energie en door grote investeringen mogelijk te maken in (vooral) zonne-energie. Maar wij gaan verder: de komende vier jaar gaan wij 100 ha grond benutten om 100.000 MWh eigen energie op te wekken. Ieder dorp in onze gemeente heeft in 2021 een eigen duurzaamheidsplan ontwikkeld. Daarnaast helpen we de dorpen bij het opstellen van een duurzaamheidsplan per dorp, om aan die ambitie van energieneutraal in 2035 te kunnen voldoen. De aanpak van Wijnjewoude staat daarbij model.

2. Leefbaarheid

Opsterland is primair een woongemeente. Het is dus belangrijk dat onze dorpen leefbaar blijven. Dat kan door een goed aanbod van woningen, een bloeiend verenigingsleven en voldoende bereikbare en betaalbare voorzieningen. We willen toewerken naar een nieuwe vorm van samenwerking tussen de gemeente en de dorpen. Een volgende stap na 'de krêft van de mienskip', waarbij we dorpen nog meer zullen helpen om zelf met plannen te komen en projecten uit te voeren.

3. Inclusieve samenleving

In een inclusieve samenleving telt iedereen mee en doet iedereen mee. Opsterland heeft de decentralisatie van het sociaal domein goed aangepakt. Door een groeiende vraag naar (vooral jeugdzorg) ontstaat een spagaat tussen kostenbeperking en onze plicht om mensen de juiste zorg te bieden. Er is meer geld van het rijk nodig om aan onze zorgplicht te kunnen voldoen, maar we gaan vooral inzetten op preventie, versterking van de integrale aanpak, het organiseren van een betere toegang tot de zorg, o.a. door een betere samenwerking binnen “de keten”. Op die manier voorkomen we dat de kosten van het sociale domein de pan uit rijzen.

Breed draagvlak in de gemeenteraad

Tijdens het informatieproces hebben alle politieke partijen drie speerpunten aangeleverd. Dit hoofdlijnenakkoord is naar onze mening een goede afspiegeling van die speerpunten. In de bijlage verantwoorden wij wat we met de speerpunten hebben gedaan. Wij hopen op een brede steun vanuit de gemeenteraad om dit hoofdlijnenakkoord, samen met de raad, uit te voeren.

Tot slot hebben we in het hoofdlijnenakkoord een aantal voornemens opgenomen die een relatie hebben met de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (de zogenaamde Global Goals). Waar dat van toepassing is, hebben we dat aangegeven in een kader.

De onderhandelaars namens Opsterlands Belang, PvdA en ChristenUnie

Opsterlands Belang: Marcel van Opzeeland en Anko Postma

PvdA: Roel Vogelzang en Libbe de Vries

ChristenUnie: Gerrit Weening en Rob Jonkman

2. Modern besturen

Wij kiezen voor een nieuwe en eigentijdse manier van besturen: modern besturen. We zijn een gemeente van gemiddelde omvang, met de wens om zelfstandig te blijven. Dat kan alleen als de lokale overheid en de inwoners van onze dorpen de krachten bundelen en samenwerken. De afgelopen periode stond “de krêft fan de mienskip” centraal in het coalitieakkoord en het gemeentelijk beleid. Dat blijft zo! Maar mienskip heeft ook een andere betekenis. Het kenmerkt de kracht van samenwerken. Opsterland wordt niet gemaakt op het gemeentehuis. Onze gemeente ontstaat in de samenleving, in onze dorpen op ons platteland.

De kernwaarden van onze bestuursstijl zijn transparantie, openbaarheid en resultaatgerichtheid. De gemeente Opsterland heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in integriteitsbeleid. Wij zetten dat onverminderd voort.

Betrokkenheid inwoners

Wij willen samen met inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties verder bouwen aan Opsterland. Dat gaan we doen door mensen en organisaties met elkaar in contact te brengen en ook zelf actief de samenwerking te zoeken. We delen dilemma’s met burgers en ook binnen de gemeenteraad en het college van B&W. We willen dat de gemeenteraad meer aan de voorkant komt van het proces. Dat kan door verder te gaan met startnotities en bestuursopdrachten. Dat kan ook door te gaan werken met scenario’s en niet alleen met “dichtgetimmerde voorstellen”. Dat geeft een stevige impuls aan het democratisch proces en aan duaal werken.

In dialoog met de samenleving staan we open voor nieuwe vormen van samenwerking met de gemeenschap. Naast de dorpsbudgetten (waar we mee doorgaan) kan een dorp de gemeente uitdagen om taken over te nemen (*right to challenge*). Dit is geenszins een bezuiniging, maar een uitdaging richting de dorpen om met slimme oplossingen te komen en het geld wat daarmee bespaard wordt aan andere zaken te besteden die voor het dorp belangrijk zijn. Wij durven te vertrouwen op de kracht, de bevoegdheid en het leiderschap van mensen zelf om samen aan oplossingen te werken. Om boven zichzelf uit te stijgen. De gemeente faciliteert die goede plannen: soms met geld, soms met kennis maar vooral met trots op een samenleving die de handen uit de mouwen wil steken om onze gemeente nog mooier en beter te maken! Zo maken van we van zeggenschap in Opsterland een grondrecht! In deze aanpak past ook het principe ‘voor wat hoort wat’. Als een dorp iets van de gemeente vraagt, dan kijken we daar welwillend naar, maar we vragen ook wat het dorp zelf kan doen.

Organisatie

De samenleving is complex geworden. Simpele oplossingen werken niet (meer). Alleen door een samenhangende aanpak, waarin verschillende beleidsterreinen elkaar versterken, komen we tot resultaat. Dat houdt in dat we verdergaan met “gekanteld werken” en het “programmagestuurde werken” gaan invoeren. Daardoor kan verkokering worden doorbroken (in eigen huis en daarbuiten) en durven we oplossingen boven regels te stellen. Voor deze ambitie zullen we ook moeten investeren in de organisatie. Bij modern besturen horen modern werkgeverschap én werknemerschap. Wij zien een organisatie voor ons waar iedereen zijn weg vindt, waar de medewerkers trots uitstralen en waar vertrouwen en veiligheid de basis zijn. Een organisatie, waarin een combinatie van de competenties flexibiliteit, eigenaarschap, verantwoordelijkheid,

ondernemerschap, sensitiviteit en proactiviteit leiden tot een optimale dienstverlening aan de netwerksamenleving.

Versterkt opdrachtgeverschap

Sturen op resultaat in plaats van op inspanning betekent ook dat we onze rol als opdrachtgever willen versterken. Als we als gemeente niet tevreden zijn over geleverde diensten in het verleden, gaan we op zoek naar andere aanbieders of oplossingen. Het gaat daarbij niet alleen om intern opdrachtgeverschap via programmagestuurde werken. Ook de manier waarop we omgaan met onze partners buiten het gemeentehuis gaan we versterken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de commerciële partijen die de gemeente soms inhuurt en die we op basis van behaald resultaat in plaats van inspanning willen belonen (denk aan re-integratie). We willen onderzoeken of wij, net als bijvoorbeeld de gemeente Smallingerland, een sportbedrijf kunnen oprichten, waarin we alle sportaccommodaties onderbrengen. Dit sluit aan bij onze wens om meer dorpshuizen en MFA's onder te brengen in stichtingen (zie Ontwikkelagenda Leefbaarheid).

Samen met andere overheden

Opsterland is een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Friesland en wil die zelfstandigheid behouden. We zetten de huidige samenwerking met Oost- en Weststellingwerf (gezamenlijke backoffices) voort en optimaliseren de bedrijfsvoering. Eventuele uitbreiding van de samenwerking vindt plaats op grond van een businesscase en aantoonbare financiële voordelen voor de deelnemende partners. Opsterland blijft van mening dat er een visie op samenwerking moet worden ontwikkeld. Daarbij sluiten wij uitbreiding van de samenwerking (OWO-plus) met onze buurgemeenten niet uit. De gemeente Opsterland zoekt naast de samenwerking in OWO-verband ook de verbinding met andere gemeenten zoals bijvoorbeeld met Heerenveen en Smallingerland, maar ook breder. Wij maken deel uit van de P10, momenteel als voorzitter, het snel groeiende samenwerkingsverband van inmiddels 17 grote plattelandsgemeenten. Vanuit deze positie brengen wij onze ambities en uitdagingen onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. Door het delen van *best practices* vinden wij niet allemaal het wiel zelf uit, maar maken we gebruik van elkaars kennis en ervaring.

Samenwerking beperkt zich niet tot Friesland of Nederland. Bijna driekwart van de EU-besluitvorming heeft effect op wat lokaal, en dus ook in Opsterland, gebeurt. Voorbeelden hiervan zijn het aanbesteden van overheidsopdrachten en de privacywetgeving. Het is dus goed om vroegtijdig betrokken te zijn bij de lobby in Brussel via de VNG en de P10. Bij projecten zal standaard een scan moeten plaatsvinden om te beoordelen of er Europees subsidiegeld beschikbaar is en moet worden aangevraagd.

Wij kiezen daarom voor...

- Samen met de raad een nieuwe werkwijze opstellen om de raad eerder te betrekken bij de besluitvorming in het college.
- In gesprek gaan met de raad en de werkgroep lokaal bestuur om de (vergader) werkwijze van de gemeenteraad en de samenwerking tussen college en raad aan te passen aan de ambities van het nieuwe coalitieakkoord.
- Ingekomen stukken voor de raad zijn via het internet voor iedereen te lezen.
- Alle informatiebijeenkomsten van de gemeenteraad zijn openbaar (tenzij...).
- We gaan werken met projectwethouders op de grote opgaven van de ontwikkelagenda's

(duurzaamheid, leefbaarheid, inclusieve samenleving).

- Wij geven dorpen de 'right to challenge'.
- De ambtelijke organisatie gaat nog meer programmagestuurd werken aan de ontwikkelagenda's.
- We investeren in een cultuur van verantwoordelijkheid, eigenaarschap en proactiviteit in het gemeentehuis.

Programmabegroting

- Programma 0 (Bestuur en ondersteuning)

3. Ontwikkelagenda's

Met het invoeren van drie ontwikkelagenda's hebben we een krachtig instrument om nieuwe ontwikkelingen aan te jagen en te initiëren. Door de projectmatige aanpak kunnen we ook sneller inspelen op nieuwe uitdagingen en ambities. De verschillende beleidsterreinen worden hierdoor beter met elkaar verbonden. Het is een (dynamisch) instrument om gedurende de komende vier jaar de gemeenteraad te betrekken bij dilemma's, knelpunten, oplossingen en een innovatieve en duurzame aanpak die Opsterland maakt tot een bestuurskrachtige en toekomstbestendige gemeente.

3.1 Duurzaamheid

De energietransitie is een van de grootste maatschappelijke opgaven van de komende decennia. In de Energieagenda van het Rijk is opgenomen dat in 2050 de energievoorziening bijna helemaal duurzaam moet zijn. De uitstoot van CO₂ (broeikasgassen) is dan 80-95% minder vergeleken met 1990.

De energietransitie vraagt veel van ons allemaal: van de gemeente, van de inwoners en van bedrijven en andere organisaties. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om energiebesparing, het opwekken van schonere energie, de vermindering van CO₂-uitstoot of het aardgasvrij maken van woningen en bedrijven.

Ambitie: Opsterland energieneutraal in 2035

Wij willen dat onze gemeente in 2035 energieneutraal is. Dat betekent dat we de energie die we verbruiken, op een duurzame manier (zonder CO₂-uitstoot) in onze gemeente opwekken. Dit geldt voor de energie die onze inwoners en bedrijven verbruiken, maar ook voor de energie die voor mobiliteit wordt verbruikt. Het huidige energieverbruik in Opsterland is ongeveer 600.000MWh per jaar. Inwoners, bedrijven en mobiliteit verbruiken elk ongeveer een derde van het totale energieverbruik. Om dit energieverbruik duurzaam te maken, zetten wij in op energiebesparing en duurzame opwekking. Wij denken dat energiebesparing een winst kan opleveren van 25% van het huidige verbruik, zodat we 75% van de huidige behoefte duurzaam moeten gaan opwekken. Deze energietransitie gaan we de komende jaren allemaal voelen. Zij vraagt niet alleen om investeringen, maar ook om verandering van gedrag van ons allemaal. Wij kijken hierbij niet alleen naar de komende vier jaar, maar ook naar de drie daarop volgende raadsperioden.

Energietransitie per raadsperiode

	2018-2022	2022-2026	2026-2030	2030-2034	Totaal
Energiebesparing (x1000 MWh)	50	50	50		150
Duurzaam opwekken (x 1000 MWh)	100	110	120	120	450

Wat gaan we de komende vier jaar doen?

Wij zijn ambitieus, maar tegelijkertijd realistisch. De gemeente kan deze ambitie niet alleen realiseren. Samen met inwoners en bedrijven willen wij met de volgende maatregelen werken aan onze ambitie.

Lokale duurzaamheidsagenda

Elke gemeente dient eind 2021 voor alle gebieden binnen zijn grenzen een plan te hebben ontwikkeld voor een alternatieve warmtevoorziening. Wij gaan met de dorpen in gesprek om per dorp of cluster van dorpen een lokale duurzaamheidsagenda te maken. Het is aan de dorpen of zij die agenda zelf willen opstellen of er ondersteuning bij willen van de gemeente.

Wonen

Wij gaan onze starterslening 'vergroenen'. Dit betekent dat aan het krijgen van een starterlening duurzaamheidseisen worden gesteld, zoals het isoleren van een woning of het plaatsen van zonnepanelen. Wij openen ook een energieloket en gaan werken met energie-ambassadeurs, waar inwoners en bedrijven terecht kunnen met vragen over energiebesparing en duurzame energieopwekking.

In onze woningen verbruiken we 80% van de energie voor verwarming. De gemeente krijgt de regie over het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Dat betekent dat voor 2050 alle woningen, bedrijven, scholen en maatschappelijk vastgoed geen gebruik meer maken van aardgas om te koken of te verwarmen en voorzien moeten worden van een alternatief voor aardgas. Voor nieuwbouw geldt dat per 1 juli 2018 een verbod op aardgasaansluitingen ingaat. Het Rijk stelt een regeling in, die gemeenten de bevoegdheid geeft om projecten aan te wijzen die toch nog op aardgas mogen.

Energieopwekking

Voor de opwekking van duurzame energie hebben wij een voorkeur voor zonne-energie. Wij willen een maximale inspanning leveren om over vier jaar 100 hectare aan zonneparken (gelijk aan 100.000 MWh) te kunnen realiseren. Zonneparken zijn landschappelijk goed in te passen (kunnen achter hagen verdwijnen) en leveren een stevig rendement.

Energie van kleine windmolens levert relatief weinig energie op, vandaar dat wij bij voorkeur niet kiezen voor windmolens. We sluiten de plaatsing van kleine windmolens niet uit, maar stellen wel voorwaarden. Windmolens dienen onderdeel te zijn van een lokale duurzaamheidsagenda, worden bij voorkeur geplaatst bij een bedrijventerrein, zijn maximaal 18 meter hoog en dienen landschappelijk inpasbaar te zijn. Als bedrijven of particulieren zonneparken of windmolens willen exploiteren in een van onze dorpen, dan moet het dorp mee kunnen doen of meeprofiteren van de opbrengsten ('voor wat, hoort wat').

Wij willen actief betrokken zijn bij onderzoek naar de mogelijkheden voor alternatieve warmtevoorzieningen op de langere termijn, bijvoorbeeld in provinciaal verband via de Friese Energiestrategie. Het kan bijvoorbeeld gaan over geothermie of andere innovatieve vormen van alternatieve energieopwekking. Wij willen in onze gemeente geen biovergisters vanwege de impact op het omringende leefmilieu. Ook zullen we niet meewerken aan (proef)boringen naar gas middels *fracking* vanwege de onbekende chemicaliën die hiervoor in onze bodem worden gepompt en waarvan we de gevolgen op lange termijn niet kennen.

Wat doet de gemeente zelf?

Wij stellen duurzaamheidseisen aan de nieuwbouw en renovatie van gemeentelijke gebouwen (scholen, MFA's, sportvoorzieningen, etc.). Er wordt geld beschikbaar gesteld om te kunnen investeren in het energieneutraal maken van gebouwen. We starten een lobby bij de provincie om grootschalige zonne-energieopwekking mogelijk te maken in Opsterland. Slimme Initiatieven om te komen tot een circulaire economie zullen we, waar mogelijk binnen bestaande kaders, steunen.

Wij geven ook het goede voorbeeld door duurzame oplossingen te kiezen waar dat mogelijk is. Voorbeelden zijn fietspaden van beton in plaats van asfalt en intelligente LED-verlichting in wegen of lantaarnpalen, maar ook de plaatsing van laadpalen voor elektrische auto's. Wij streven naar 100% duurzame inkoop door de gemeente. Alle voorstellen aan de gemeenteraad en het college van B&W bevatten een duurzaamheidsparagraaf, waarin wordt aangegeven wat de impact van het voorstel is op toekomstige generaties.

Wij kiezen daarom voor...

- Met alle dorpen een lokale duurzaamheidsagenda opstellen om invulling te geven aan 25% energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.
- De starterslening "vergroenen".
- Een duurzaamheidsloket instellen.
- Onderzoek doen naar de kansen voor geothermie.
- Een lobby starten bij de provincie om grootschalige zonne-energieopwekking mogelijk te maken in Opsterland.
- Niet meewerken aan (proefboringen naar gas middels fracking).
- Biovergisters verbieden.
- Duurzaamheidseisen stellen aan nieuwbouw.
- Zelf het goede voorbeeld geven als gemeente.

Duurzaam landschap

Bijna alle politieke partijen geven aan dat Opsterland zich in positieve zin onderscheidt van andere gemeenten door het unieke landschap in Opsterland. De economische waarde (toerisme), de waarde in de vorm van welzijn voor onze inwoners en de waarde in de vorm van biodiversiteit maken dat ons landschap in de visie 'Romte en Ferskaat' is aangemerkt als de 'kip met de gouden eieren'.

Wij zetten ons in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

Wij kiezen daarom voor...

- We inventariseren en beschermen de groene en cultuurhistorische structuren (boomwallen, microreliëf, archeologie) in het buitengebied.
- Bij de provincie dringen we aan op het afmaken van het ROM-project, inclusief de toegezegde financiën.
- Wij spannen ons maximaal in om bij leegstaande boerderijen de bestemming zo te wijzigen, dat er meerdere woningen kunnen worden gebouwd. Dit voorziet in de behoefte aan woningen en is goed voor het landschap. Dit geldt bijvoorbeeld voor de door de provincie opgekochte boerenbedrijven in 't ROM-gebied. Met de opbrengst kan verder uitvoering gegeven worden aan de ROM-plannen rondom het Koningsdiep.
- We beheren onze bermen zodanig dat de biodiversiteit maximaal toeneemt.
- We voeren op collegeniveau structureel overleg met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Fryske Gea om al samenwerkend op sociaal, milieu en natuurgebied ons landschap duurzaam te

behouden.

- Bij noodzakelijke bomenkap planten wij waar mogelijk en wenselijk nieuwe bomen terug, rekening houdend met het gevarieerde Opsterlandse landschap.
- (Agrarische) bebouwing in 't buitengebied blijft mogelijk, maar dient wel te passen in het landschap, bijvoorbeeld door de aanleg van boomwallen.
- Wij bevorderen natuurinclusieve landbouw.

Global goals

- Duurzame consumptie en productie
- Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen.
- Aanpak klimaatverandering.
- Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit.

Programmabegroting

- Programma 0 (Bestuur en ondersteuning)
- Programma 6 (Sociaal domein)
- Programma 7 (Volksgezondheid en milieu)
- Programma 8 (Bouwen, wonen en gronden)

3.2 Leefbaarheid

De zestien dorpen in Opsterland vormen de ruggengraat van onze gemeente. Samen met het landschap typeren zij onze gemeente. Wij vinden het belangrijk dat de dorpen leefbaar zijn en blijven. Bij leefbaarheid gaat het om de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften van de inwoners. Het gaat dan bijvoorbeeld om kunnen wonen in het dorp van jouw keuze, de bereikbaarheid van voorzieningen, de veiligheid en de omgeving. Leefbaarheid is een verantwoordelijkheid van inwoners en gemeente samen.

Wonen

Goede woonmogelijkheden zijn belangrijk voor de leefbaarheid van een dorp. Door demografische ontwikkelingen komt er in de toekomst een einde aan de groei van de woningbehoefte. Het gaat hierbij om vergrijzing, een toename van alleenstaanden en minder gezinnen. Gezinsverdunding leidt tot een veranderende vraag naar woningen. Het aantal inwoners neemt al iets af. Het aantal huishoudens groeit nog even door, maar deze groei vlakt ook af.

Opsterland is primair een woongemeente en dat willen we blijven. We willen meer inwoners naar Opsterland trekken, door meer ruimte te bieden voor woningbouw in en rond de dorpen en in het buitengebied, en door te investeren in de sociale samenhang in de dorpen via sport, cultuur en evenementen. Bij het beoordelen van de woonplannen van de dorpen wordt allereerst gekeken of het een plus oplevert voor de ruimtelijke kwaliteit in het dorp (lelijke plekken aanpakken). Pas daarna naar nieuwe plekken. Ook de herbestemming van leegkomende agrarische gebouwen wordt actief ondersteund.

Door vooral in te zetten op woningen voor ouderen, komen er gezinswoningen in dorpen beschikbaar in de dorpen zodat jongeren en gezinnen in die dorpen kunnen blijven wonen. Wij gaan opnieuw kijken naar de actualiteit van de Woonvisie (centrumdorpen versus overige kernen). Als dorpen met goed onderbouwde woonplannen komen (er moet behoefte zijn) dan faciliteren we die plannen. Dat geldt ook voor de mogelijke vraag naar *tiny houses*. We staan positief tegenover het oprichten van lokale wooncorporaties. We handhaven het systeem van startersleningen. Als het fonds leeg raakt zullen wij gemeenteraad voorstellen een eenmalig bedrag bij te storten. Bij alle ontwikkelingen binnen de woningmarkt is de duurzaamheidsagenda leidend.

Voorzieningen zijn voor iedereen bereikbaar

Onze inwoners moeten in alle dorpen mogelijkheden hebben om elkaar te ontmoeten. Voorzieningen als sport en onderwijs dienen voor iedereen bereikbaar te zijn. Bereikbaarheid is wat anders dan beschikbaarheid. Dit betekent dat inwoners voor sommige voorzieningen in hun eigen dorp terecht kunnen, terwijl ze voor andere zijn aangewezen op een ander dorp. Hierbij maken we onderscheid tussen centrumdorpen, plusdorpen en woondorpen¹.

Dorpen krijgen meer verantwoordelijkheid

De gemeente draagt voor alle dorpen de verantwoordelijkheid voor behoud van functies, maar legt de nadruk op de centrumdorpen, omdat niet alle dorpen alle voorzieningen (meer) nodig hebben. De dorpen krijgen zelf meer verantwoordelijkheid voor het in stand houden van hun voorzieningen, zoals de dorpshuizen. Dit betekent dat de gemeente met de dorpen in gesprek gaat over het overdragen van gebouwen en functies aan bijvoorbeeld een stichting, die de exploitatie kan borgen. Het overdragen van voorzieningen aan een commerciële partij is alleen een optie, als de voorziening anders verdwijnt. We gaan de ozb die geheven wordt over sportvoorzieningen en dorpshuizen compenseren.

De gemeente gaat dorpen op andere manieren ondersteunen

Meer verantwoordelijkheid betekent niet dat de gemeente haar handen van de dorpen aftrekt. Het versterken van sociale cohesie en het tegengaan van eenzaamheid is daarbij een speerpunt. De rol van de gemeente wordt anders. De gemeente wil de dorpen ondersteunen met bijvoorbeeld kennis om die verantwoordelijkheid ook echt te kunnen nemen. We zetten de dorpsbudgetten voort en willen die verruimen. Ook de organisatie van activiteiten willen we stimuleren door geen leges te vragen voor kleinschalige evenementen. Daarnaast stellen we dorpsregisseurs aan, die de dorpen ondersteunen bij nieuwe initiatieven en het contact met de gemeente. Dit kan bijvoorbeeld bij het opstellen van de lokale duurzaamheidsagenda's, de inrichting van de openbare ruimte en andere initiatieven die vanuit de dorpen ontstaan. Bovendien hanteren we het principe 'voor wat hoort wat': als de dorpen met goede plannen komen die worden ondersteund door de inwoners, dan mogen ze van de gemeente extra ondersteuning verwachten. Eigen initiatief wordt dus beloond.

Wij kiezen daarom voor...

- De dorpen uit te dagen met goede plannen te komen, het liefst zodanig dat de ruimtelijke

¹ centrumdorpen: Gorredijk, Ureterp, Beetsterzwaag en Bakkeveen; plusdorpen: Nij Beets, Tijnje, Wijnjewoude; woondorpen: Frieschepalen, Hemrik, Jonkerslân, Langezwaag, Lippenhuizen, Luxwoude, Olterterp, Siegerswoude, Terwispel.

kwaliteit van een dorp verbeterd en leegstaande gebouwen een nieuwe bestemming krijgen.

- De dorpen meer verantwoordelijkheid te geven bij het in stand houden van de voorzieningen in het dorp, bijvoorbeeld in een stichtingsvorm.
- Actualiseren van de Woonvisie.
- Faciliteren van goed onderbouwde woonplannen uit dorpen.
- Handhaven (en mogelijk) uitbreiden van het systeem van “vergroende” startersleningen.
- Bouwen voor ouderen zodat oud én jong in ‘t eigen dorp kan blijven wonen.
- Goed bereikbare voorzieningen voor sport en onderwijs.
- Verruimen van de dorpsbudgetten.
- De ozb die geheven wordt over sportvoorzieningen en dorpshuizen compenseren.
- Geen leges heffen over vergunningen voor kleinschalige evenementen.
- Dorpsregisseurs aanstellen, die de dorpen ondersteunen bij het maken van plannen.

Global goals

- Maak steden en dorpen veilig, veerkrachtig en duurzaam

Programmabegroting

- Programma 0 (Bestuur en ondersteuning)
- Programma 6 (Sociaal domein)
- Programma 5 (Sport, cultuur en recreatie)
- Programma 8 (Bouwen, wonen en gronden)

3.3 De inclusieve samenleving

Binnen het sociaal domein hebben zich de afgelopen jaren grote veranderingen voltrokken. De gemeente werd verantwoordelijk voor een integrale aanpak en financiering van de jeugdzorg, de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ontwikkelingen en de Participatiewet.

Opsterland heeft die transitie goed aangepakt. Dat blijkt ook uit klanttevredenheidsonderzoek. Maar de transitie, die ook nog eens met forse kortingen door het rijk plaats vond, moet nu leiden tot een transformatie. Een totaal andere manier van werken om enerzijds kosten te reduceren en anderzijds hulp te bieden aan mensen die dat écht nodig hebben. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen (jong en oud, gezond en minder gezond, mensen met en zonder beperking) meetelt en meedoet in de Opsterlandse samenleving. Dat is de kern van een inclusieve samenleving.

De gemeente gaat de komende jaren werken met een sociale ontwikkelagenda. De raad wordt betrokken bij het opstellen van de agenda en wij laten ons adviseren door de Adviesraad Sociaal Domein Opsterland. De kern van die agenda is een integrale aanpak, waarbij gewerkt wordt vanuit het uitgangspunt: binnen één gezin maken we één plan en is de regie in handen van één regisseur. Hiervoor is het nodig dat de gebiedsteams van de gemeente, naast de Jeugdzorg en de Wmo, ook de Participatiewet in hun takenpakket hebben. Daarnaast ‘ontschotten’ we de budgetten binnen het sociaal domein.

Participatie

In Opsterland wonen relatief veel mensen die voor hun inkomen afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. We willen dat minder mensen afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering en dat meer mensen aan het werk zijn. Om dat te bereiken, zetten we meer in op het activeren van mensen. Re-integratie besteden we niet uit aan een commerciële organisatie, maar voeren we zelf of in samenwerking met Caparis uit. Daarnaast vragen we een grotere tegenprestatie van inwoners die nog een bijstandsuitkering ontvangen.

We gaan onderzoeken of we, in samenhang met de mogelijkheden die een vernieuwd Caparis te bieden heeft, een eigen werkbedrijf kunnen starten om meer mensen uit de bijstand aan het werk te krijgen. Mensen met een uitkering treden in dienst van het Werkbedrijf Opsterland, krijgen daarbij een baan op minimumloon en werken voor een scala aan maatschappelijke doelen en werk dat nu blijft liggen. Deze inspanning en kosten moeten worden afgezet tegen de opbrengsten (bonus via de Participatiewet op de uitkeringen van het rijk).

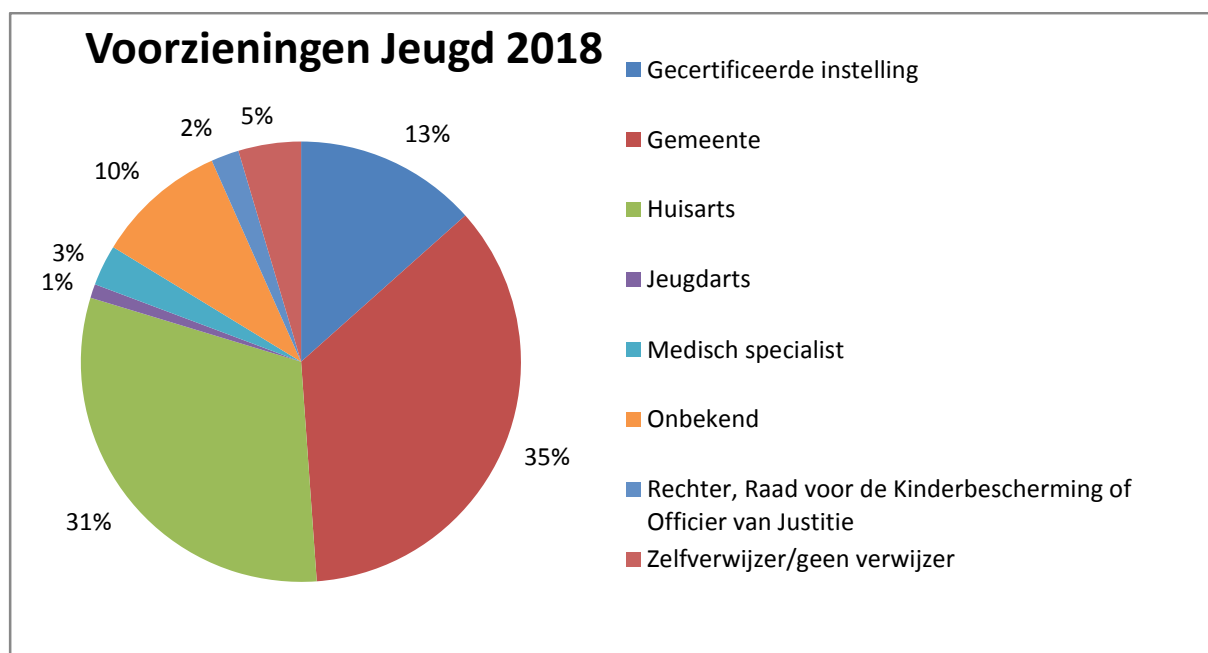
Bijstandsgerechtigden die niet aan het werk zijn, verrichten minimaal vier uur per week vrijwilligerswerk. Dat om hen te prikkelen mee te doen in de samenleving. Bij onwil leggen we een sanctie op. We houden rekening met de bijstandsgerechtigden die niet kunnen werken door bijvoorbeeld ziekte of mantelzorg. Daarnaast willen wij niet dat deze maatregelen leiden tot verdringing van betaald werk. Ook blijven we scherp letten op de gevolgen van dit beleid voor de zogenaamde armoedeval.

Wij zorgen ervoor dat de gemeente minimaal 5% arbeidsgehandicapten in dienst heeft.

Jeugdzorg

Kinderen hebben het recht om veilig en evenwichtig op te groeien in de eigen sociale context. Ouders en kinderen zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht of zo zwaar als nodig is. Jeugdzorg moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die ondersteuning nodig hebben. Het is belangrijk dat de behoefte aan zorg zo vroeg mogelijk gesignaleerd wordt. Dit is zowel voor het kind als voor de gemeente van belang. Naast ouders kunnen de gebiedsteams van de gemeente, scholen, huisartsen, de GGD en sportverenigingen (buurtsportcoaches) hierin een belangrijke rol spelen. Deze 'vroegsignalering' werkt vaak preventief, waardoor zwaardere (en duurdere) zorg in de toekomst vaak voorkomen kan worden. We gaan bij die preventieactiviteiten ook de zorgverzekeraars betrekken.

In onderstaande tabel staat op welke manier er verwezen wordt naar jeugdzorg. De gemeente heeft op 35% van de verwijzingen invloed. We willen dit percentage substantieel vergroten, zodat we ook meer invloed op de uitgaven hebben.

Armoedebeleid

Armoedebeleid blijft een speerpunt, waarbij wij de nadruk leggen op gezinnen met kinderen. Wij willen niet dat kinderen in armoede opgroeien en handhaven daarom het Kindpakket. We willen dat ieder gezin met kinderen op de hoogte is van de voorzieningen die de gemeente Opsterland biedt binnen het sociaal domein en de armoedebestrijding. Dat vraagt om een aanpak van “erop af”. De gebiedsteams gaan meer “achter de voordeur” aan het werk. De collectieve zorgverzekering via AV Friso is een belangrijk instrument binnen het armoedebeleid. Wij gaan de effectiviteit van deze zorgverzekering evalueren.

Wmo

We zetten het huidige Wmo-beleid voort, maar besteden extra aandacht aan de volgende thema's:

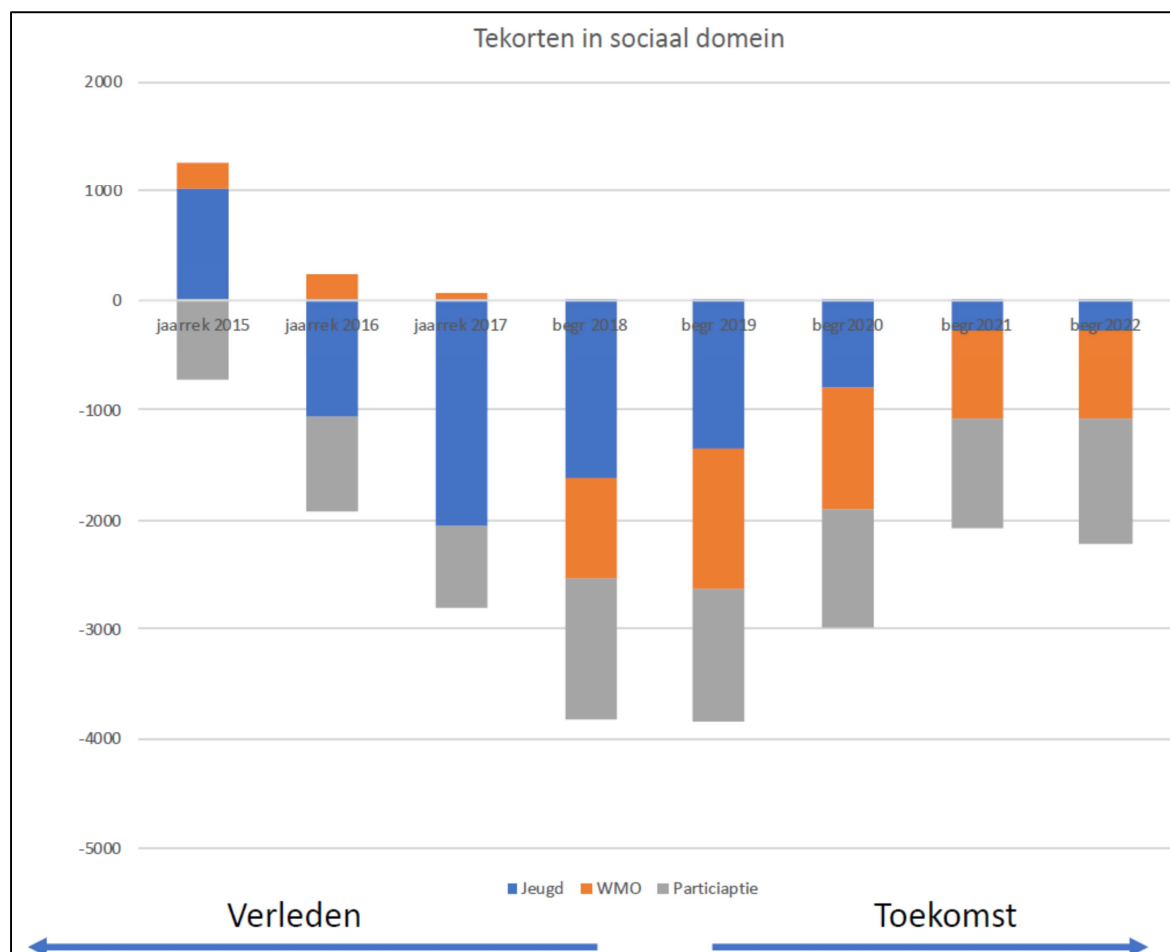
- Wij ondersteunen vrijwilligers en mantelzorgers en werken plannen uit voor respijtzorg.
- Er is een duidelijke relatie tussen gezondheid en sociaal welbevinden. Gezondheidsbevordering/sportbeleid zijn belangrijke instrumenten in het sociaal domein. Sport is voor iedereen toegankelijk en betaalbaar.
- Cultuur en ouderenwerk zijn voor iedereen toegankelijk en betaalbaar.
- Innovatieve bestrijding van eenzaamheid wordt een speerpunt van ons beleid. De uitvoering vindt plaats in nauw overleg met de mienskip en de dorpssteunpunten
- Onze gemeente is goed toegankelijk voor mensen met een beperking.

Beheersing van de uitgaven binnen het sociaal domein

De vraag naar zorg en ondersteuning, met name jeugdzorg, neemt toe. Het budget dat de gemeente daarvoor krijgt is onvoldoende. In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van deze uitgaven. Op de volgende pagina zijn deze cijfers in een grafiek weergegeven.

Structureel tekort per wet (bedragen x € 1.000)								
Regeling	Jaarrek. 2015	Jaarrek. 2016	Jaarrek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
Jeugd	1.007	-1.064	-2.046	-1.620	-1.359	-791	-265	-265
Wmo	244	237	65	-920	-1.277	-1.102	-811	-811
Participatie	-722	-857	-746	-1.281	-1.204	-1.091	-999	-1.133
Totaal	529	-1.684	-2.728	-3.821	-3.840	-2.985	-2.075	-2.209

Wij vinden het onaanvaardbaar dat het Rijk onvoldoende middelen aan de gemeente beschikbaar stelt. Het rijk moet bij toenemende vraag van vooral complexe en dure jeugdzorg financieel over de brug komen. Wij zullen alles in het werk moeten stellen om via bijvoorbeeld de VFG en de VNG een effectieve lobby op gang te brengen. We willen als gemeente toewerken naar het substantieel vergroten van onze invloed op de uitgaven.

We willen de uitgaven verlagen door verbetering van onze bedrijfsvoering, meer inzet op preventie, een betere samenwerking met de zorgpartners en een helder geformuleerde toegang tot zorg en ondersteuning en sturen op resultaat in plaats van inspanning. Op deze manier zorgen we ervoor dat in de begroting voor 2021 de inkomsten en uitgaven in het sociaal domein in balans zijn. De komende jaren starten we al met het afbouwen van de uitgaven. Hiervoor stellen wij een externe projectleider aan.

Het uitgangspunt blijft dat we voldoen aan onze wettelijke zorgplicht. We willen alles in het werk stellen om te voorkomen dat zorg aan kwetsbare burgers om financiële motieven niet meer verleend kan worden. Maar we kunnen onze gemeente ook niet helemaal "op slot zetten" als het rijk het af

laat weten en gemeenten niet compenseert. Als bezuinigingen toch nodig zijn, dan volgen we de volgende stappen:

1. Kostenbesparing binnen het beleidsterrein;
2. Kostenbesparing door meer efficiëntie binnen het totale sociaal domein;
3. Voorzieningen schrappen binnen het sociaal domein.

We bevriezen dus feitelijk de uitgaven in het sociaal domein, maar doen dat op zo'n manier dat toegang tot zorg gegarandeerd blijft. Deze hand op de knip moet ervoor zorgen dat er optimaal samengewerkt wordt binnen het hele sociale domein en gezocht wordt naar effectieve en efficiënte maatregelen.

Hierbij kijken we naar de budgetten waar we als gemeente invloed op hebben, zoals de maatwerkvoorzieningen voor jeugd, hulp bij het huishouden, dagbesteding en de bijzondere bijstand. Ook relatief kleine budgetten, bijvoorbeeld de algemene voorzieningen gericht op participatie, worden kritisch bekeken.

Wij kiezen daarom voor...

- Een sociale ontwikkelagenda opstellen en deze dynamisch onderhouden.
- Een integrale aanpak binnen het totale sociale domein (1 gezin, 1 plan, 1 regisseur).
- Gebiedsteams worden verantwoordelijk voor Jeugdzorg, Wmo én de Participatiewet.
- In de jeugdzorg meer inzetten op preventie en daarbij een koppeling te maken met de beleidsterreinen sport en cultuur;
- Re-integratie besteden we niet uit aan een commerciële organisatie, maar voeren we zelf of in samenwerking met Caparis uit.
- Onderzoeken of het mogelijk is als gemeente een eigen werkbedrijf te starten.
- Het aantal uren tegenprestatie uitbreiden, dat bijstandsgerechtigden verrichten aan vrijwilligerswerk (van 2 uur per maand naar 4 uur per week).
- We zorgen dat de gemeente minimaal 5% arbeidsgehandicapten in dienst heeft.
- Handhaving van het armoedebeleid en het Kindpakket.
- Innovatieve bestrijding van eenzaamheid wordt een speerpunt.
- Een actieve en brede lobby voor meer rijksmiddelen voor het sociale domein.
- "Bevriezen" en beheersen van de kosten in het sociaal domein door sterk in te zetten op kostenbesparing, efficiëntere bedrijfsvoering, verbetering van de samenwerking in de keten en "ontschotting" van budgetten binnen dit domein.

Global goals

- Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede;
- Inclusieve economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen.

Programmabegroting

- Programma 6 (Sociaal domein)

4. Andere thema's

In dit hoofdstuk komen de onderwerpen aan de orde, die niet in de ontwikkelagenda's staan, maar vaak wel een relatie hebben met de ontwikkelagenda's.

4.1 Programma Bestuur en ondersteuning

Dienstverlening

We kiezen voor een adequate en persoonlijke dienstverlening aan burgers en bedrijven. De versnelling in de technologische ontwikkeling gaat producten, diensten en sectoren in alle gemeenten ingrijpend beïnvloeden. Om dat proces te ondersteunen is een open, betrouwbaar en betaalbaar breedbandnetwerk van belang. Digitale technologie stelt hoge eisen aan vraagstukken rond privacy en informatiebeveiliging. Burgers verwachten veel van ons, maar we moeten ons er ook van bewust zijn dat niet iedereen in dit tempo mee kan komen. In de komende periode stellen we een digitaliseringsagenda op, waarbij ons uitgangspunt is dat we niet achter willen lopen, maar ook niet vooraan in de kopgroep hoeven mee te sprinten. Dit om te voorkomen dat we afbreukrisico's krijgen en fors bijdragen in de kinderziekten van de nieuwe technologie. Ons digitaliserings- en dienstverleningsbeleid is dus gebaseerd op Opsterlandse nuchterheid: "we doen wat we moeten doen, maar gedragen ons graag als "smart followers" .

4.2 Programma Veiligheid

In 2018 wordt het nieuwe integrale veiligheidsbeleid vastgesteld. Wij willen dat de hele raad bij het opstellen van dit beleid betrokken wordt, zodat we ook samen prioriteiten kunnen stellen, bijvoorbeeld op het gebied van ondermijning, wietplantages en drugsgebruik. Verder houden we aandacht voor winkeldiefstal en jeugdoverlast.

4.3 Programma Verkeer en vervoer

De 16 dorpen moeten goed toegankelijk zijn en openbaar vervoer moet voor alle inwoners beschikbaar zijn. Dat hoeft niet met traditionele vervoersoplossingen maar kan ook creatief worden opgelost. Uitgangspunt is dat dorpskammen fiets- en kindvriendelijk worden ingericht. De auto is te gast in onze dorpen. In dorpen met scholen, zoals Ureterp en wellicht ook Beetsterzwaag, zullen daarom opvallend verlichte zebrapaden verschijnen.

Gemeenteraadsleden worden vaak aangesproken op de staat van wegen. De gemeenteraad gaat daarom zelf jaarlijks de lijst van wegen die opgeknapt worden, vaststellen. Hierdoor kan de gemeenteraad haar volksvertegenwoordigende rol op dit gebied beter vervullen.

Er zijn veel zorgen over de biodiversiteit en het verdwijnen van insecten. In plaats van naar de landbouw te wijzen, kan de overheid beter zelf doen wat ze kan doen. Het streven is de vele bermen in Opsterland ecologisch te gaan beheren. Het beeldkwaliteitsplan wordt op korte termijn opnieuw door de raad vastgesteld.

4.4 Programma Economie

Ondernemers zijn belangrijk voor onze gemeente. Een aantrekkelijk ondernemersklimaat in de dorpen, ook voor zzp'ers, is goed voor de leefbaarheid. Het vraagt om een zichtbare en actieve rol van de gemeente richting ondernemers. Wij willen de dienstverlening aan ondernemers verbeteren en de vestiging van bedrijven en detailhandel zo goed mogelijk helpen.

Een van de maatregelen om aantrekkelijker te worden voor ondernemers is de aanleg van breedbandinternet. Daarnaast willen wij (overbodige) regelgeving terugdringen. De maatschappelijke doelen staan centraal, niet de regels zijn de baas. Dat stimuleert ondernemerschap en het helpt ons waarschijnlijk ook bij het realiseren van onze duurzaamheidsambities. Het college van B&W gaat actief bij de ondernemers op bezoek om te horen hoe de gemeente de bedrijven optimaal kan faciliteren.

Wij willen prioriteiten stellen binnen de detailhandelsvisie. Onze focus ligt op de doorstroming van het verkeer in het winkelgebied van Gorredijk, het parkeren in Beetsterzwaag, de aanpak van de winkelleegstand in Ureterp en de herbestemming van leegstaande panden in onze gemeente. Er zijn veel vakmensen nodig. De gemeente wil hieraan bijdragen door te onderzoeken of nog meer samenwerking mogelijk is tussen onderwijs en bedrijven in de gemeente, zodat er meer leerplekken komen. Bij de bedrijfsbezoeken zal de gemeente actief vragen of bedrijven leerbedrijf willen worden.

Landbouw

Wij vinden dat landbouwbedrijven zich primair moeten richten op de agrarische sector, op het in stand houden van het agrarisch gebied. Ondergeschikt daaraan krijgen landbouwbedrijven ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme etc. Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken en deze waar mogelijk een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.

4.5 Programma Onderwijs

Goed onderwijs is de basis voor een maatschappij waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. Het aantal leerlingen in Opsterland loopt al enige tijd terug en dat zal de komende jaren doorgaan. Dit kan gevolgen hebben voor het aantal scholen. De kwaliteit van het onderwijs heeft een hogere prioriteit dan de nabijheid van een school.

Als scholen (meer) willen samenwerken, dan is het Integraal Huisvestingsplan hiervoor het uitgangspunt. Als de bereikbaarheid van onderwijs in het geding is, zal de gemeente een actievere rol spelen. De gemeente zal zo'n samenwerking niet afdwingen, omdat wij de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren.

Goede schoolgebouwen zijn belangrijk. Het nieuwe Integrale Huisvestingsplan wordt het uitgangspunt voor de onderwijshuisvestingsplannen de komende vier jaar. Bij nieuwbouw van scholen streven wij naar clustering van de kinderopvang, de voorschoolse voorzieningen en de basisschool in integrale kindcentra (IKC's).

4.6 Sport, cultuur en recreatie

Sport

Sport en bewegen zijn belangrijk. Het stimuleren van de breedtesport blijft belangrijk. Wij gaan daarom door met de inzet van buurtsportcoaches. Wij willen ook ruimte bieden aan topsport in onze gemeente. Hieraan verbinden we de voorwaarden dat investeringen in extra voorzieningen gevolgen hebben voor de huur van de accommodatie en dat breedtesport mogelijk moet blijven. Het sportcentrum in KorteZwaag is door LDODK de voorkeurslocatie voor topsport. We willen onderzoeken of wij, net als bijvoorbeeld de gemeente Smallingerland, een sportbedrijf kunnen oprichten, waarin we alle sportaccommodaties onderbrengen.

Cultuur

Cultuur in Opsterland leeft! Een goed cultureel aanbod is goed voor zowel inwoners als bezoekers van de gemeente. Wij willen het huidige cultuurbeleid voortzetten: een onderscheidend cultureel aanbod voor volwassenen én kinderen.

Wij zijn trots op de culturele activiteiten en evenementen in de dorpen, met in 2018 zelfs een hele serie in het kader van Culturele Hoofdstraat in Beetsterzwaag. Dit succes is wat ons betreft niet eenmalig. We zetten de gemeente met cultuur blijvend op de kaart.

Met cultuureducatie stimuleren we de culturele ontwikkeling van kinderen. Kinderen leren zich uitdrukken in muziek, dans en creativiteit. Dat draagt bij aan de individuele ontwikkeling van kinderen en jongeren en daarmee aan een krachtige en creatieve samenleving.

Frysk

Us Fryske taal is foar de kultuer en identiteit fan de mienskip fan grutte wearde. Brûk die taal yn it iepenbier bestjoer sa folle as mooglik is. Taalbelied moatte jo net sjen as “papierene werklikheid” mar deistich yn praktyk bringe.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme is een steeds belangrijker economische factor voor Opsterland. Daarom willen we Opsterland verder blijven ontwikkelen als een aantrekkelijke groene gemeente, waar het goed vertoeven is. Er wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de toekomst van het openluchtzwembad Dúndelle in Bakkeveen. Op basis van de resultaten willen wij extra investeren in dit zwembad om het aantrekkelijker te maken.

Voor inwoners en toeristen moet het daarnaast aantrekkelijk zijn om gebruik te maken van wegen, fiets-, men- en ruiterspaden. De relatie met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea wordt geïntensiveerd om de staat van de fietspaden te verbeteren. Daardoor zullen gezamenlijk duurzame oplossingen gevonden worden voor vele de fiets-, wandel- en ruiterspaden in Opsterland. Hiermee benutten we het economisch recreatief potentieel van ons landschap optimaal.

Openbaar groen

Wij willen dat inwoners meer zeggenschap krijgen over hun eigen leefomgeving. Binnen het eerder in dit akkoord genoemde *right to challenge* mogen dorpen/wijken/straten de gemeente uitdagen als zij denken dat ze bepaalde taken beter kunnen uitvoeren dan de gemeente. Het kan daarbij gaan om een breed scala van activiteiten die bijdragen aan de versterking van de leefbaarheid. Als de uitvoering op deze manier goedkoper uitvalt dan mag de organisatie die de gemeente uitdaagt 50%

van de besparingen houden om te besteden in kwaliteitsverbetering of bevordering van leefbaarheid in het dorp, de wijk of de straat. Dat is ook “voor wat, hoort wat”.

4.8 Bouwen, wonen en gronden

Onze gemeente heeft al in 2015 een omgevingsvisie vastgesteld. Daarmee lopen we voorop. Die omgevingsvisie moet de komende beleidsperiode worden geactualiseerd omdat de nieuwe omgevingswet een belangrijk instrument kan worden om onze ambities op het terrein van kernenbeleid/leefbaarheid, duurzaam landschap, duurzaamheid en het sociale domein te realiseren.

“Voor wat hoort wat-principe”

Er is een letter en een geest van de wet. In de geest van de wet gaan wij samen met burgers plannen maken. Zo kunnen we de wet gebruiken om door co-creatie veranderkracht te stimuleren. Minder regels, kortere procedures en meer maatwerk! Binnen dat maatwerk moet het ook mogelijk zijn het “voor wat hoort wat-principe” toe te passen. Dat principe heeft als basis wederkerigheid. Bij het toepassen van maatwerk kan er onderhandelingsruimte ontstaan om publieke en private belangen te verenigen.

Een paar voorbeelden:

- Het aanleggen van een nieuw wandelpad langs een weiland.
- Onderhoudsplicht voor directe omgeving.
- Vormgeven van nieuwe natuur.
- Bedrijven die willen ondernemen/investeren in duurzame energie leveren een tegenprestatie die ten goede komt aan de Opsterlandse samenleving (à la het dorpenprogramma van de N381).

5. Financiën

Wij zijn ons bewust van de financiële situatie waarin de gemeente zich bevindt. In onderstaande tabel staat de actuele financiële situatie, inclusief een vooruitblik naar de komende jaren. Hoewel de exacte hoogte van de tekorten in het sociaal domein nog onzeker is, zal ingrijpen in de begroting nodig zijn om de tekorten te beheersen en onze ambities te realiseren. Als we niets doen, dan krijgen we een financieel probleem. We hebben een pad uitgestippeld en gaan acties ondernemen om in 2021 tot een sluitende begroting te komen. Daarvoor is in 2018, 2019 en 2020 incidenteel geld nodig.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Structureel				
	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
Resultaten begr. 2018	177	469	178	328	-208
Onontkoombare uitgaven	-106	-572	-563	-571	-608
Circulaires gemeentefonds:					
Maartcirculaire	470	1.560	2.253	2.755	3.647
Af: alfahulpen in loondienst	-	-864	-864	-864	-864
Af: wijziging eigen bijdrage Wmo	-	-300	-300	-300	-300
Meircirculaire	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal structureel resultaat	541	292	704	1.349	1.667
Oplossen knelpunten organisatie structureel	-130	-392	-392	-392	-392
Resultaat	411	-100	312	957	1.275

Ambities

Onderwerp	Incidenteel	Structureel
Lokale duurzaamheidsagenda's/ dorpsregisseurs	€ 160.000	
Verduurzaming gebouwen gemeente	€ 500.000	
Duurzaamheidsloket	€ 160.000	
Dorpsbudgetten (verhoging 5%)		€ 3.000
Ozb sportverenigingen en dorpshuizen compenseren		€ 25.000
Leges kleinschalige activiteiten niet heffen		€ 1.400
Zwembad Dúndelle	€ 100.000	
Projectleider sociaal domein	€ 200.000	
Werkbedrijf (businesscase)	€ 50.000	
Sportbedrijf (businesscase)	€ 50.000	

Toelichting

- Lokale duurzaamheidsagenda's**
 De gemeente ondersteunt dorpen bij het opstellen van een agenda per dorp, waarmee de energiebesparings- en opwekkingsdoelstelling kan worden gehaald. Gemiddeld wordt uitgegaan van een budget van €10.000 per dorp voor het inhuren van expertise en het organiseren van bijeenkomsten met het dorp. Daarnaast wordt bij het opstellen van deze agenda's gebruikgemaakt van de dorpsregisseurs. Deze worden bekostigd door een andere invulling van het budget voor dorpenbeleid.

- *Verduurzaming gebouwen gemeente*
Net als bij particuliere woningen is bij de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen ook sprake van een investering die op termijn wordt terugverdiend door lagere energielasten. Hoewel er dus sprake is van incidenteel hogere kosten, is er sprake van een structurele besparing op de langere termijn. Er is € 500.000 gereserveerd om (via businesscases) projecten te kunnen starten.
- *Duurzaamheidsloket*
Uitgegaan wordt van 1 fte voor de duur van 2 jaar. Deze inhuur wordt bekostigd uit de opbrengst van de precariobelasting. Op deze manier worden de inkomsten uit belasting over leidingen ook weer teruggegeven aan de samenleving.
- *Dorpsbudgetten*
Dit betreft een indexatie en verhoging met 5%.
- *Ozb sportverenigingen en dorpshuizen compenseren*
Aangezien de ozb voor sportverenigingen en dorpshuizen niet kwijtgescholden kan worden, compenseert de gemeente deze belasting.
- *Leges kleinschalige activiteiten niet heffen*
Om de organisatoren van kleinschalige activiteiten niet onnodig te belasten, worden de leges voor het aanvragen van vergunningen voor deze activiteiten afgeschaft.
- *Zwembad Dúndelle*
De extra investeringen om het buitenzwembad in Bakkeveen aantrekkelijker te maken, worden betaald uit de opbrengsten van de toeristenbelasting. Binnen dit budget is voldoende ruimte voor deze eenmalige investering.
- *Sportbedrijf (businesscase)*
Er wordt geld gereserveerd voor het inhuren van externe expertise voor het opstellen van een businesscase voor het oprichten van een sportbedrijf, naar voorbeeld van de gemeente Smalingerland.
- *Projectleider sociaal domein*
De komende jaren starten we al met het afbouwen van de uitgaven in het sociaal domein. Hiervoor stellen wij voor een periode van twee jaar een externe projectleider aan (€ 100.000 per jaar).
- *Werkbedrijf (businesscase)*
Er wordt geld gereserveerd voor het inhuren van externe expertise om te onderzoeken of het oprichten van een eigen Werkbedrijf (al of niet in samenhang met Caparis) voor mensen met een uitkering.
- *Bevriezen sociaal domein*
Er wordt toegewerkt naar het in evenwicht brengen van inkomsten en uitgaven in het sociaal domein in 2021. Voor een verdere toelichting zie het hoofdstuk Inclusieve Samenleving.

Zoekrichting dekkingsmogelijkheden

Incidentele extra uitgaven voor de onderzoeken in het kader van de ontwikkelagenda Duurzaamheid worden betaald uit de opbrengsten van de precariobelasting. Voor de structurele uitgaven wordt dekking gezocht in het differentiëren van het wegenonderhoud, openbaar groen/gemeentelijk werkbedrijf en verschuivingen binnen het dorpenbeleid.

De ozb wordt niet verhoogd (met uitzondering van inflatiecorrectie).

6. Portefeuilleverdeling

In onderstaande tabel staat de verdeling van de portefeuilles van de wethouders en de burgemeester. De drie wethouders zijn ieder projectwethouder voor een van de drie ontwikkelagenda's. Aangezien de drie ontwikkelagenda's en het thema Modern besturen veel dwarsverbanden hebben, zijn ze wel een verantwoordelijkheid van het hele college van B&W.

Anko Postma (Opsterlands Belang)	Libbe de Vries (PvdA)	Rob Jonkman (ChristenUnie)	Burgemeester Ellen van Selm
Ontwikkelagenda Leefbaarheid	Ontwikkelagenda Inclusieve Samenleving	Ontwikkelagenda Duurzaamheid	Democratie en bestuur
Kwartiermaker Modern bestuur	Participatiewet	Financiën	Integriteit
Economische zaken	Jeugd- en jongerenbeleid	Publieke dienstver- lening en digitalisering	Coördinatie bestuur en beleid
Interne organisatie en bedrijfsvoering (incl. gemeentebedrijf)	Wmo	Milieu (incl. vergunningverlening, water en afval)	Openbare orde en veiligheid
Beheer openbare ruimte	Ouderenbeleid	Recreatie en toerisme	Burgerzaken
Ruimtelijke ordening (incl. implementatie Omgevingswet)	Welzijn	Gemeentelijke eigendommen	Handhaving
Wonen (volkshuisvesting en vergunningverlening)	Gezondheidszorg	Onderwijshuisvesting	Relatiebeheer
Dorpenbeleid	Kinderopvang, peuter- speelzalen en VVE	Grondbeleid, grondexploitaties en uitgifte bouwkavels	Intergemeentelijke samenwerking en P10
Accommodatiebeleid (incl. sportaccommodaties)	Onderwijsbeleid	Europa	Communicatiebeleid
Duurzaam landschap	Cultuur en monumentenbeleid		Juridische zaken
Verkeer en vervoer	Sportbeleid		Deregulering

Bijlage

Speerpunten, aangedragen door politieke partijen

In de rapportage informatieronde 2018 staan op pagina 8 de punten die de politieke partijen hebben aangedragen t.b.v. de coalitievorming. Mee om brede steun van de gemeenteraad te krijgen willen de onderhandelende partijen zich verantwoorden voor wat ze met de aangedragen speerpunten hebben gedaan. Uit het overzicht op pagina 8 van de rapportage blijkt dat er door de politieke partijen drie grote clusters² van aandachtspunten zijn benoemd. Dit zijn:

- Wonen;
- Duurzaamheid/energie;
- Leefbaarheid/dorpen.

Daarnaast scoren Zorg in combinatie met participatie/werkgelegenheid (= sociaal domein) hoog.

Wij hebben door samenhangende combinaties te maken al deze punten gegroepeerd rond drie ontwikkelagenda's:

- Duurzaamheid;
- Leefbaarheid;
- Inclusieve samenleving.

De door partijen genoemde speerpunten op het terrein van de gemeentelijke organisatie hebben wij verwerkt in de paragraaf "modern bestuur". Hierdoor is ruim 80% van de genoemde speerpunten "afgedekt" in dit hoofdlijnenakkoord.

Ondernemerschap is een speerpunt dat ook relatief vaak genoemd is. Maar lang niet altijd met dezelfde intentie. Zo legt OB de nadruk op sociaal ondernemen (verwerkt in de paragraaf inclusieve samenleving onder Participatiewet) en op het terugdringen van regelgeving. De VVD vult de term ondernemerschap in door te pleiten voor woningbouw en de kansen die de energietransitie biedt. Beide punten zijn verwerkt in de ontwikkelagenda's duurzaamheid en leefbaarheid. Verder verwijzen wij naar de paragraaf "Economie" in het hoofdlijnenakkoord.

De resterende punten die genoemd zijn:

Onderwerp	Relatie met het hoofdlijnenakkoord
Jeugd	<ul style="list-style-type: none"> • Startersleningen • Armoedebestrijding/Kindpakket • Jeugdzorg
Zelfstandige gemeente	<ul style="list-style-type: none"> • Zie de eerste zin van de inleiding op het hoofdlijnenakkoord
Onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Zie de tekst bij het programma onderwijs
Vertrouwen in de politiek	<ul style="list-style-type: none"> • Zie het statement hierover in de inleiding en de paragraaf "modern bestuur"
Referendum	<ul style="list-style-type: none"> • Dit punt is niet expliciet opgenomen in het hoofdlijnenakkoord maar lokale referenda zijn mogelijk. Daarvoor zal dan een gemeentelijke referendumverordening moeten worden vastgesteld. De mogelijkheid bestaat om hier een initiatiefvoorstel in te dienen.

² Zie pag. 11 van de rapportage informatieronde 2018